

Т.М. ЧЕРЕВЧЕНКО, С.І. КУЗНЕЦОВ

СЬОГОДЕННІ ПРОБЛЕМИ ОЗЕЛЕНЕННЯ МІСТ В УКРАЇНІ

Міжнародна конференція "Міські сади і парки: минуле, сучасне, майбутнє"
(м. Львів, 3–5 жовтня 2001 р.)

Сади і парки — національне багатство народу. Здавна прикрашали вони землю, дарували естетичну насолоду не одному поколінню людей. Садово-паркові ландшафти завжди були невід'ємними компонентами архітектурного простору міст і селищ України, важливим фактором створення оптимального середовища.

У нашій державі споконвічно населення приділяло багато уваги озелененню своєї оселі, села, міста. Але з боку держави ставлення до цієї проблеми не завжди було адекватним.

Озеленення міст в Україні досягло найвищого розвитку в 50–80-ті роки минулого століття. Саме на цей період припадає створення у багатьох містах парків, скверів, інших міських зелених масивів, виконання значних обсягів робіт з рекультивациі земель, ландшафтної реконструкції існуючих насаджень. Цьому значною мірою сприяло запровадження в країні з 1956 року перспективного планування озеленення міст.

Комплексне озеленення здійснювалося тоді за перспективними планами, спеціально розробленими науковими і проектними ін-

ститутами, діяла добре організована інфраструктура. Усі роботи координувалися Республіканським управлінням із зеленого будівництва. Не випадково досвід України у справі озеленення міст за єдиними державними перспективними планами отримав загальне визнання й широко використовувався в багатьох республіках колишнього Союзу. На жаль, протягом останніх 10–15 років спостерігаються ознаки погіршення стану зелених насаджень у містах, зменшення їх площ, обсягів посадок, кількості вирощуваного садивного матеріалу в декоративних розсадниках. Практично припинилося озеленення міст, зате набуває поширення явище вилучення земель садів і скверів під будівництво. Більшість молодих парків вимагають негайного проведення в них рубок формування садово-паркового ландшафту.

Український державний лісотехнічний університет (УДЛТУ) разом з Національним ботанічним садом ім. М.М. Гришка НАН України та Міжнародною організацією "Біополітика" (м. Афіни, Греція) організував на базі УДЛТУ міжнародну конференцію "Міські сади і парки: минуле, сучасне, майбутнє", яка відбулась 3–5 жовтня 2001 р. у м. Львові. У роботі конференції взяли участь

представники освітніх, наукових та міжнародних організацій Бельгії, Греції, Ірландії, Італії, Молдови, Польщі, Росії, Чехії, Львівського національного університету ім. І. Франка, Національного університету "Львівська політехніка", Інституту народознавства НАН України, дендропарків "Олександрія" та "Софіївка" НАН України, Ботанічного саду Одеського університету, Кременецького ботанічного саду, дендропарку "Асканія-Нова", Політехнічного університету (м. Полтава), Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв (м. Київ). Було заслухано 32 доповіді, а також представлено 10 стендових доповідей з проблем реконструкції, реставрації і консервації історичних садів та парків, ролі ботанічних садів і дендропарків в інтродукції рослин для садово-паркового будівництва, озеленення населених міст.

Іноземні вчені у своїх виступах підкресливали, що нині в усьому світі зростає увага до проблеми поліпшення стану навколишнього середовища за допомогою зелених насаджень, особливо в умовах міста. Мер м. Дубліна (Ірландія) розповів, що для збільшення площі зелених насаджень міська влада викуповує приватні землі, зокрема в центрі, і попередив, що під час масової приватизації, у тому числі й землі, треба вживати заходів, щоб у майбутньому без викупування можливо було використовувати ці земельні ділянки для поліпшення урбоecологічного стану міста. У м. Генті (Бельгія) витрачено великі кошти, аби відновити старі канали (свого часу засипані) для поліпшення екологічного та естетичного стану міста. Уже понад 500 років зберігається просторова структура одного з найстаріших ботанічних садів — падуанського (Італія).

Україна, яка має 88 парків загальнодержавного значення площею 5,9 тис. га та 414 — місцевого значення площею 7,1 тис. га, є справжньою скарбницею світової культурної спадщини. ЮНЕСКО включила в реєстр

пам'яток архітектурної спадщини історичний центр м. Львова з його системою садів. Знамениті палацові парки (Качанівка, Тростянець, Софіївка, Олександрія, Алупкінський та деякі інші) несуть естетичну інформацію часів класицизму і романтизму. Ці та інші парки загальнодержавного і місцевого значення вимагають кваліфікованого вирішення питань консервації, реставрації та реконструкції.

У доповідях підкреслювалася роль ботанічних садів України (17 державних та 4 місцевого значення загальною площею 1900 га) у збагаченні асортименту рослин для зеленого будівництва. Проте сьогодні ці центри інтродукції та акліматизації рослин через хронічне недостатнє фінансування втрачають цінні колекції, згортають науково-дослідну діяльність.

Учасники конференції відзначили вагому роботу, яку проводять Український державний лісотехнічний університет, Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАНУ, Національний аграрний університет, Національний університет "Львівська політехніка", Нікітський і Донецький ботанічні сади, спрямовану на створення наукових засад озеленення і ландшафтного облаштування населених міст України.

В Україні наприкінці 80-х років налічувалося понад 30 великих декоративних розсаджених парків, які повністю забезпечували садивним матеріалом новостворені сади і парки. Сьогодні більшість з них перебуває в занедбаному стані. При створенні міських насаджень озеленювачам доводиться ввозити садивний матеріал із-за кордону. Аналогічна ситуація склалася з міським квітникарством та вирощуванням газонних трав. Зупинилася трансформація приміських лісів у лісопарки.

Учасники конференції звернулися з листом до Адміністрації Президента, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, в якому виклали такі пропозиції:

— прийняти закон "Про зелені насадження комплексних зелених зон міста і селищ міського типу";

— переглянути структуру управління зеленим господарством, передбачивши в ній відновлення управління з ландшафтної архітектури, зеленого будівництва і декоративного садівництва при Держбуді України;

— відновити практику розробки і реалізації довготривалих (10-річних) програм розвитку озеленення міст;

— розробити державну програму консервації, реставрації та реконструкції парків, ботанічних садів і дендропарків, пам'яток загальнодержавного значення;

— ввести в міські та обласні управління архітектури посади ландшафтних архітекторів і інженерів садово-паркового господарства;

— провести суцільну інвентаризацію всіх видів зелених насаджень міст та інших населених пунктів України;

— ввести ліцензування фірм, які займаються озелененням;

— передбачити бюджетне фінансування науково-дослідних робіт з ландшафтного дизайну і архітектури, зеленого будівництва та декоративного садівництва;

— вважати головними у розробці законодавчих і нормативних документів у галузі ландшафтної архітектури, дизайну, садово-паркового будівництва, квітникарства Український державний лісотехнічний університет, Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України, Державну академію житлово-комунального господарства Держбуду України, Державну академію керівних кадрів культури і мистецтв, дендрологічний парк "Софіївка", Національний аграрний університет.

Учасники конференції висловили надію, що її ідеї та гуманістична спрямованість знайдуть живий відгук у владних структурах, серед широких кіл громадськості.